

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

మహర్షి వేదవ్యాసప్రణీతం శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం
॥ పంచమస్కంధే ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ పంచమస్కంధే ఏకవింశోఽధ్యాయః ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

ఏతావానేవ భూవలయస్య సన్నివేశః ప్రమాణలక్షతో
వ్యాఖ్యాతః ॥ 1 ॥

ఏతేన హి దివో మండలమానం తద్విద ఉపదిశంతి
యథా ద్విదలయోర్నిష్పావాదీనాం తే అంతరేణాంతరిక్షం
తదుభయసంధితం ॥ 2 ॥

యన్మధ్యగతో భగవాన్స్తపతాంపతిస్తపన ఆతపేన
త్రిలోకీం ప్రతపత్యవభాసయత్యాత్మభాసా స ఏష
ఉదగయనదక్షిణాయనవైషువతసంజ్ఞాభిర్మాంద్య -
శైఘ్ర్యసమానాభిర్గతిభిరారోహణావరోహణసమాన -
స్థానేషు యథాసవనమభిపద్యమానో మకరాదిషు
రాశిష్వహోరాత్రాణి దీర్ఘపూర్వసమానాని
విధత్తే ॥ 3 ॥

యదా మేషతులయోర్వర్తతే తదాహోరాత్రాణి
సమానాని భవంతి యదా వృషభాదిషు పంచసు
చ రాశిషు చరతి తదాహోన్యేవ వర్ధంతే హ్రసతి
చ మాసి మాస్యేకైకా ఘటికా రాత్రిషు ॥ 4 ॥

యదా వృశ్చికాదిషు పంచసు వర్తతే తదాహోరాత్రాణి
విపర్యయాణి భవంతి || 5 ||

యావద్దక్షిణాయనమహాని వర్తంతే యావదుదగయనం
రాత్రయః || 6 ||

ఏవం నవ కోటయ ఏకపంచాశల్లక్షాణి యోజనానాం
మానసోత్తరగిరిపరివర్తనస్యోపదిశంతి
తస్మిన్నైంద్రీం పురీం పూర్వస్మాన్మేరోర్దేవధానీం నామ
దక్షిణతో యామ్యాం సంయమనీం నామ పశ్చాద్వారుణీం
నిష్ఠాచనీం నామ ఉత్తరతః సౌమ్యాం విభావరీం నామ
తాసూదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీధానీతి భూతానాం
ప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తాని సమయవిశేషేణ
మేరోశ్చతుర్దిశం || 7 ||

తత్రత్యానాం దివసమధ్యంగత ఏవ సదాఽదిత్యస్తపతి
సవ్యేనాచలం దక్షిణేన కరోతి || 8 ||

యత్రోదేతి తస్య హ సమానసూత్రనిపాతే నిష్ఠాచతి
యత్ర క్వచన స్యందేనాభితపతి తస్య హైష
సమానసూత్రనిపాతే ప్రస్వాపయతి తత్ర గతం
న పశ్యంతి యే తం సమనుపశ్యేరన్ || 9 ||

యదా చైంద్ర్యాః పుర్యాః ప్రచలతే పంచదశ -
ఘటికాభిర్యామ్యాం సపాదకోటిద్వయం యోజనానాం
సార్థద్వాదశలక్షాణి సాధికాని చోపయాతి || 10 ||

ఏవం తతో వారుణీం సౌమ్యామైంద్రీం చ
పునస్తథాన్యే చ గ్రహాః సోమాదయో నక్షత్రైః సహ
జ్యోతిశ్చక్రే సమభ్యుద్యంతి సహ వా నిష్ఠాచంతి || 11 ||

ఏవం ముహూర్తేన చతుస్త్రింశల్లక్షయోజనాన్యష్ట -
 శతాధికాని సౌరో రథస్త్రయామయోఽసౌ చతస్సృషు
 పరివర్తతే పురీషు || 12 ||

యస్యైకం చక్రం ద్వాదశారం షణ్శేమి త్రిణాభి
 సంవత్సరాత్మకం సమామనంతి తస్యాక్షో మేరోర్మూర్ధని
 కృతో మానసోత్తరే కృతేతరభాగో యత్ర ప్రోతం
 రవిరథచక్రం తైలయంత్రచక్రవద్ భ్రమ -
 న్మానసోత్తరగిరౌ పరిభ్రమతి || 13 ||

తస్మిన్నక్షే కృతమూలో ద్వితీయోఽక్షస్తుర్యమానేన
 సమ్మితస్తైలయంత్రాక్షవద్ ధ్రువే కృతోపరిభాగః || 14 ||

రథనీడస్తు షట్త్రింశల్లక్షయోజనాయతస్తత్తురీయభాగ -
 విశాలస్తావాన్ రవిరథయుగో యత్ర హయాశ్చందో
 నామానః సప్తారుణయోజితా వహంతి దేవమాదిత్యం || 15 ||

పురస్తాత్సవితురరుణః పశ్చాచ్ఛ నియుక్తః సౌత్యే
 కర్మణి కిలాస్తే || 16 ||

తథా బాలఖిల్యా ఋషయోఽంగుష్ఠపర్వమాత్రాః
 షష్ఠిసహస్రాణి పురతః సూర్యం సూక్తవాకాయ
 నియుక్తాః సంస్తువంతి || 17 ||

తథాన్యే చ ఋషయో గంధర్వాప్సరసో నాగా
 గ్రామణ్యో యాతుధానా దేవా ఇత్యేకైకశో గణాః
 సప్త చతుర్దశ మాసి మాసి భగవంతం సూర్యమాత్మానం
 నానానామానం పృథజ్ఞానానామానః పృథక్కర్మ -
 భిర్ద్వంద్వశ ఉపాసతే || 18 ||

లక్ష్మోత్తరం సార్థనవకోటియోజనపరిమండలం
భూవలయస్య క్షణేన సగవ్యాత్యుత్తరం
ద్విసహస్రయోజనాని స భుంక్తే || 19 ||

|| ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
పంచమస్కంధే జ్యోతిశ్చక్రసూర్యరథమండలవర్ణనం నామ ఏకవింశోఽధ్యాయః ||